

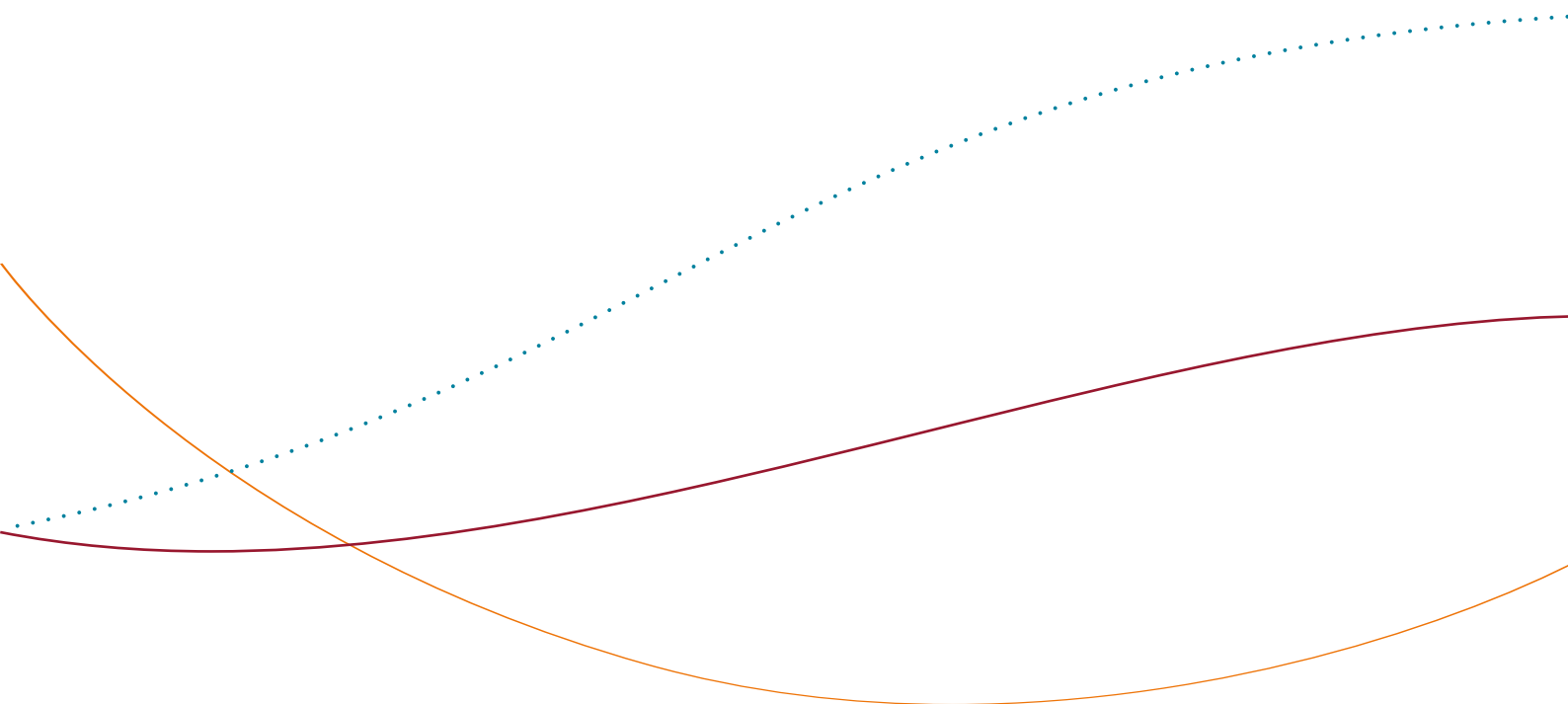


FINANSDEPARTEMENTET

Redegjørelse

Finanstalen

Finansministerens redegjørelse i Stortinget 6. oktober 2011
om Regjeringens økonomiske opplegg for 2012





FINANSDEPARTEMENTET

Redegjørelse

Finanstalen

Finansministerens redegjørelse i Stortinget 6. oktober 2011
om Regjeringens økonomiske opplegg for 2012

Finanstale Nasjonalbudsjettet 2012

Ærede President,

Statsbudsjettet for 2012 er et budsjett for arbeid, verdiskaping og velferd. Budsjettet er blitt til i omgivelser av uro og stor usikkerhet. Derfor er stabilitet og forutsigbarhet viktig.

Finanskrisen fra 2008 er blitt avløst av at stater har kommet i krise som følge av høy gjeld og store underskudd. Å redde banker er en enklere oppgave enn å få stater på fast grunn. Uro og usikkerhet i ett land kan lett spre seg til land som ikke er i krise. Norge kan også bli rammet.

Vårt viktigste forsvarsverk er å holde orden i eget hus. Vi må handle deretter. Da vil de som ser på Norge og norsk økonomi fra utsiden ha tillit til at vi klarer nettopp det. Det tar lang tid å bygge opp slik tillit. Gjør vi ikke jobben vår, kan tilliten forsvinne over natten.

Budsjettet for 2012 er godt tilpasset den situasjonen vi er i. Vi har en økonomisk vekst på linje med det historiske gjennomsnittet, og arbeidsledigheten er lav. Lav arbeidsledighet, høy deltakelse i arbeidslivet og god vekst er forutsetninger for å oppnå andre viktige mål i politikken. I budsjettet for 2012 følger vi handlingsregelen for bruk av oljeinntektene. Det gir oss rom til å møte uforutsette hendelser i framtiden.

Vi legger fram et budsjett for arbeid og verdiskaping, samtidig som vi sikrer velferden. Viktige fellesoppgaver som helse, omsorg, skole og barnehager styrkes. Kommunene får en god økning i sine inntekter også neste år. Politi og rettssikkerhet prioriteres. Det gir økt trygghet for folk. Det blir mer penger til vei og jernbane.

Rolf Jacobsen beskriver landet vårt i diktet "Nord":

Se oftere mot nord.
Gå mot vinden, du får rødere kinn.
Finn den ulendte stien. Hold den.
Den er kortere.
Nord er best.
Vinterens flammehimmel, sommer-
nattens solmirakel.
Gå mot vinden. Klyv berg.
Se mot nord.
Oftere.
Det er langt dette landet.
Det meste er nord.

Politikkens viktigste oppgave er å legge til rette for at folk skal ha trygge rammer rundt sine liv. Politikken kan likevel ikke gjøre alt. Vi må alle være medmennesker. Vi må alle hegne om våre grunnleggende felles verdier. Samfunnets godhet og kvalitet avgjøres ikke først og fremst av materielle verdier. Det avgjørende er vår evne til å bry oss om og ta vare på hverandre. Hvor viktig dette er, har vi opplevd denne sommeren. Selv om det meste av landet er nord, skal det ikke være kaldt. Vi skal bære den menneskelige varmen med oss.

Vi har store menneskelige og naturgitte ressurser. Gjennom arbeid, fellesskap og samarbeid har vi forent disse. Vi har klart å bygge et av verdens beste land å bo i. Det er vår arv fra forrige generasjon. Det skal også være vår arv til den neste.

"Nei, æillslags ærlig arbe er like fint og bra" – skrev Alf Prøysen i visen om Griskokken. Jamnbyrdigheten, at vi som mennesker er like mye verdt og bidrar så godt vi kan, er en forutsetning for å få dette til.

"Arbeid til alle" er selve livslinjen i velferdsstaten. Det har alltid vært slik. Og det vil alltid være slik. Vi lever av hverandres arbeid. Arbeid og verdiskaping er hovedkilden til egen inntekt og til fellesskapets inntekter. Vår lave arbeidsledighet får ikke store overskrifter i avisene. Vi tar det for gitt at ledigheten er lav. At lønningene skal øke år for år. Aldri tidligere har

vi hver for oss og samlet vært så rike og velstående som nå. Dette har gjort noe med oss. Vi må bli flinkere til å glede oss over det vi har. Over alle mulighetene vi har, og over hva vi får til. De viktigste verdiene i livet finner vi ikke på poster og kapitler i statsbudsjettet.

President,

I Europa er i gjennomsnitt hver tiende arbeidstaker uten jobb, og ledigheten blant ungdom er enda høyere. Det har store menneskelige og sosiale kostnader. Ungdom uten tro, håp og drømmer for fremtiden er en enorm sløsing med ressurser.

Dette skjer i nabolaget vårt. Og det angår oss. Vi er avhengig av landene rundt oss. Vi har tette økonomiske bånd. Vår handel med andre land er en forutsetning for vår velstand. Å tro at vi ikke kan bli rammet av det som skjer rundt oss, er farlig.

I usikre tider må vi ta vare på det som har gitt oss de gode resultatene. Ta vare på lærdommen som har brakt oss godt gjennom tidligere kriser. Fellesskap mellom mennesker, våre gode velferdsordninger, den høye yrkesdeltakelsen, brede skattegrunnlag og et fornuftig skattenivå. Da vi fikk store utfordringer i vår egen økonomi på slutten av åtti-tallet og begynnelsen av nitti-tallet, mobiliserte vi i fellesskap. Vår vei ut av krisen ble til i et samarbeid mellom fagbevegelse, arbeidsgivere og politiske myndigheter. Vi kalte dette "Solidaritetsalternativet". Vi som hadde arbeid, skulle holde igjen på våre krav. Slik skulle de som var ledige få nye muligheter i arbeidslivet. Sammen fikk vi det til. Selv om tider skifter og mye er forskjellig, må både evnen og viljen til samarbeid stå ved lag.

President,

Statsbudsjettet er viktig for arbeidsplassene i konkurranseutsatte bedrifter. Det samme er lønnsoppgjørene. Lønnsoppgjøret i konkurranseutsatt industri må sette rammen for det vi andre kan ta ut. Vi må hver og en av oss leve opp til det ansvaret vi har for helheten.

Vi har oljeinntektene. Likevel er det arbeidslivet som bærer vår felles velferd på ryggen. Derfor må vi foredle og utvikle arbeidskraften. Arbeidskraft er 85 prosent av vår felles formue. Oljen er bare 7 prosent. Mange kommer ikke over dørstokken og inn i arbeidslivet. Denne terskelen må gjøres lavere slik at alle som kan delta, slipper inn. Det er et politisk ansvar. Men ikke bare det. Arbeidsgivere har også et ansvar.

Arbeidsgivere må investere i sin egen arbeidskraft, fordi de ansatte er deres viktigste kapital, i dag og i framtiden. Alle fortjener en ærlig sjanse. Et menneske er alltid mye mer enn det du ser.

En trygg oppvekst og en god skole legger grunnlaget. Barns trygghet er vår felles framtid. Barns muligheter er vår felles framtid. Derfor må vi spare for våre barn. Derfor må vi investere i våre barn. Derfor må vi gjøre alt vi kan for at ungdom ikke faller ut av skolen. Generasjonskontrakten handler om dette. Gjennom livsløpet har vi ulike behov. Og vi har ulik evne til å oppfylle disse behovene. Det er derfor generasjonene skal stille opp for hverandre. Det gjør vi gjennom det sterke fellesskapet. Derfor betaler vi skatt. Slik får vi penger til felles velferd. Derfor skal vi bruke oljerikdommen fornuftig. Derfor er handlingsregelen viktig.

President,

Norge har klart seg godt før, under og etter finanskrisen. Vi har hatt sterk vekst i inntekter, produksjon og sysselsetting. Den gode utviklingen er nært knyttet sammen med Kina, India og andre framvoksende økonomier sitt inntog i det internasjonale markedet. Den økte etterspørselen fra disse landene har gitt høyere priser på de varene vi eksporterer, samtidig som vi er blitt forsynt med billige importvarer. Utvidelsen av EØS-området i 2004 ga oss ny tilgang på arbeidskraft. Resultatet har vært en markert oppgang i Norges realdisponible inntekt.

Lønnskostnadene i Norge har steget mye. Målt i felles valuta var kostnadene per time over 50 prosent høyere i norske industribedrifter i fjor enn hos våre handelspartnere i EU. Også i år og neste år venter vi klart høyere lønnsvekst i Norge enn blant landene rundt oss. Høye eksportpriser og god produktivitet har i noen år dempet utslaget på lønnsomheten. Vi har ingen garanti for at det vil fortsette slik. Hensynet til arbeidsplassene må tillegges betydelig vekt når statsbudsjettet behandles. Vi må ta høyde for de utfordringene pengepolitikken nå står overfor.

Over tid er det vekstevnen i Fastlands-Norge som har mest å si for om vi kan videreføre og bygge ut velferden. Våre bedrifters evne til å konkurrere på verdensmarkedet blir da avgjørende. Vi kan bidra gjennom et budsjett som ikke øker presset på kronkursen og dermed på konkurransevnen.

Det er en todeling i norsk økonomi. På den ene siden skjermede næringer og leverandører til oljeindustrien og på den andre siden mer tradisjonelle

konkurransutsatte næringer. Oljenæringen og leverandørindustrien har både større konkurransekraft og større lønnsevne, og kan tappe andre virksomheter for kompetanse og ressurser. Hvordan vi håndterer disse utfordringene vil få stor betydning for den økonomiske utviklingen framover.

Den økonomiske politikken handler om enkeltmenneskers og familiers hverdag. Det handler om de 100 ansatte på RappBomek i Bodø som daglig er avhengig av gode konkurransevilkår overfor utlandet for å kunne selge sine spesialutviklede branndører.

Det handler om bedriftene på Raufoss i Vestre Toten. Det handler om alle små og store bedrifter i kommuner i hele landet. Bedrifter som daglig lever av å selge sine produkter i et konkurranseutsatt marked. En viktig grunn til at vi klarte oss godt gjennom finanskrisen, var nettopp bredden og variasjonen blant bedriftene våre. Det ga oss flere bein å stå på. Jeg besøker ofte bedrifter og møter flinke ansatte og ledere. Det er mange ting som avgjør framtiden for disse bedriftene. De kan ha store og små ønsker om hva vi som politikere skal og bør gjøre. De fleste har imidlertid ett felles hovedbudskap: "Hold orden i økonomien!"

President,

Fastlandsøkonomien har vokst syv kvartaler på rad. For 2011 og 2012 kan vi vente en vekst i fastlandsøkonomien om lag på linje med det historiske gjennomsnittet, med mindre utviklingen i USA og Europa går fra vondt til verre. Sammenliknet med revidert budsjett fra mai i år er vekstanslagene likevel noe nedjustert.

Arbeidsledigheten holdt seg rundt 3¼ prosent i første halvår i år. Det er ¼ prosentenheter lavere enn i fjor og 1 prosentenheter under gjennomsnittet for de siste 20 årene. Med fortsatt god vekst i fastlandsøkonomien kan vi regne med at ledigheten vil holde seg lav også framover.

Regjeringen følger handlingsregelen for en gradvis og langsiktig bruk av oljepenger i økonomien. Det gjør oss forutsigbare i en ellers uforutsigbar verden. Det bidrar til stabilitet i rente- og valutamarkedet. En slik politikk må vi holde fast ved.

Budsjettet for 2012 legger opp til en økning i bruken av oljeinntekter på linje med den gjennomsnittlige veksten i forventet avkastning i den

perioden vi nå er inne i. Bruken av oljeinntekter øker reelt med nesten 10 milliarder kroner. I budsjettet for 2012 foreslår vi å bruke 122 milliarder oljekroner. Dette er 2,4 milliarder kroner under 4-prosentbanen.

Budsjettet er godt tilpasset den økonomiske situasjonen. Beregninger indikerer at det foreslåtte budsjettet for 2012 vil virke om lag nøytralt på økonomien.

President,

I budsjettet foreslår Regjeringen kutt, samtidig som vi holder tilbake på utgiftsveksten. Barnetrygden føres videre med samme beløp som i år. Vi reduserer bevilgningene til regional utvikling. Vi tilbakefører de midlertidige utvidelsene av permitteringsordningene som ble vedtatt i forbindelse med finanskrisen og tiltakspakken i 2009. Dette gjelder kun for nye tilfeller.

Vi reduserer bankplikten i postnettet, og vi avvikler ordningen med at offentlige bevilgninger forsterker private gaver til forskning. Det foreslås i tillegg en rekke andre innsparinger på de ulike departementenes områder.

Budsjettforslaget oppfyller ikke alle krav og ønsker om økte satsinger. Vi må si nei til mye for å oppfylle det viktigste: å ta vare på arbeidsplassene. Politikk er ikke bare å ville; det er også å velge. En politikk der alle ønsker og krav blir oppfylt, gir ingen god helhet. Det er ingen regel som sier at alle budsjettposter bare skal fortsette å øke.

Mange land bruker mer enn de har råd til og er derfor havnet i en felle av underskudd og økende gjeld. For flere land har utgiftene over lang tid vært større enn inntektene. Når lånene til å dekke underskudd stadig vokser, blir handlefriheten etter hvert borte. Renter og avdrag tar en stadig større del av budsjettet. Det blir mindre penger til å satse på arbeid og velferd. Rundt hjørnet kommer økende utgifter til pensjon og omsorg etter hvert som befolkningene eldes.

Norge har store overskudd i budsjettet, og vi har mye penger på bok. Mange kunne sikkert ønsket seg i Norges sted. Vi skal være stolte over den stillingen vi er i, men samtidig ydmyke. Vi er heller ikke usårbare. De store oljeinntektene hjelper oss, men det er vår evne til å holde folk i arbeid som er viktigst.

Arbeid gir den enkelte økonomisk selvstendighet. Arbeid motvirker fattigdom, utjevner sosiale forskjeller og bidrar til likestilling mellom kvinner og menn. For at flest mulig skal få delta i arbeidslivet, legger Regjeringen opp til å videreføre det høye tiltaksnivået fra 2011. Innenfor denne rammen foreslår vi flere tiltaksplasser for personer med nedsatt arbeidsevne. Og vi legger fram en jobbstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne slik at flere skal komme i ordinært lønnet arbeid. Dette krever en langsiktig innsats.

Helse- og omsorgstilbudet er viktig for den enkeltes levekår og livsutfoldelse. Det skal gi trygghet og være tilpasset behovene til den enkelte bruker. Vi legger derfor til rette for ytterligere 1 500 plasser i omsorgsboliger og sykehjem. Regjeringen vil gi tilskudd til i alt 12 000 sykehjems- og omsorgsplasser innen utgangen av 2015. Vi følger opp demensplanen og foreslår et øremerket tilskudd til kommunene til etablering av dagaktivitetsplasser. Regjeringen vil styrke sykehusenes økonomi slik at pasientbehandlingen kan økes. Vi følger også opp samhandlingsreformen.

Målet om full barnehagedekning er oppnådd, og den sterke satsingen videreføres. Finansieringsansvaret for barnehagene er overført til kommunene. Dette understreker kommunenes viktige rolle for velferden. Foreldrebetalingen for barnehageplass går reelt ned ved at maksimalprisen videreføres uendret. Kontantstøtten for ettåringer mellom 13 og 18 måneder økes fra 1. august 2012. Fra samme tidspunkt avvikles kontantstøtten for toåringer.

Alle barn trenger fellesskapets oppmerksomhet og omsorg. Noen barn trenger det likevel mer enn andre. Et barnehagetilbud til alle av god kvalitet er god forebygging. Men det er ikke alltid nok. Derfor er det også viktig å ha et godt barnevern. Vi foreslår å styrke tilskuddet til kommunalt barnevern med 50 millioner kroner. Dette kommer i tillegg til en allerede sterk satsing.

En langsiktig ansvarlig politikk handler ikke minst om å prioritere kunnskap. Barnehagesatsingen er én del av dette. Like viktig er det å styrke skole og høyere utdanning.

Våre ungdommer er framtidens arbeidskraft. Utdannelse gjør at du stiller sterkere på arbeidsmarkedet. Derfor er det viktig å gjennomføre

videregående skole. Derfor øker vi innsatsen for å motvirke frafallet, gjennom tiltak på ungdomstrinnet. I tillegg foreslår vi å innføre valgfag for 8. trinn fra høsten 2012 for å gjøre opplæringen mer praktisk, variert og utfordrende.

Ungdomskullene øker i årene framover. Dette har vi tatt høyde for. I 2012 foreslår vi om lag 2 600 nye studieplasser knyttet til tidligere opptrappinger og nye studentkull. Videre bevilger vi midler til om lag 1 000 nye studentboliger. Det foreslås også en startbevilgning til teknologibygget ved Universitetet i Tromsø.

Regjeringen foreslår en samlet bevilgning til forskning på drøyt 25 milliarder kroner. Norge er med dette blant OECD-landene med høyest offentlig finansiert forskning per innbygger. Vi ønsker å sikre langsiktige og forutsigbare forskningsbevilgninger. Derfor gjøres avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping om til ordinære bevilgninger på budsjettet. Dette innebærer at selve fondet avvikles.

Kommunesektoren får en realvekst i *frie inntekter* på 3,75 milliarder kroner. Den samlede inntektsveksten er reelt på 5 milliarder kroner. Den foreslåtte inntektsveksten må ses i sammenheng med høy befolkningsvekst som krever utbygging av tjenestetilbudet. Innenfor veksten i frie inntekter er det også rom for å dekke den varslede satsingen på vei. Vi kompensere kommuner som i forbindelse med samhandlingsreformen har høyere kostnader enn det som fanges opp i inntektssystemet.

Regjeringen vil legge til rette for økt verdiskaping og utvikling i hele landet. Vi foreslår en betydelig vekst i bevilgningene til vei og jernbane på til sammen 2,2 milliarder kroner fra det høye nivået i saldert budsjett 2011. Jordbruksavtalen for 2012 gir grunnlag for en positiv utvikling i næringen. Vi foreslår økt egenkapital til Investinor. Utviklingen av offentlige digitale tjenester i 2012 prioriteres, slik at kvaliteten på forvaltningen kan økes.

Regjeringen foreslår også en økning i bevilgningene til kultur med vel 500 millioner kroner.

Regjeringen viderefører arbeidet med klima- og miljøtiltak i 2012. Blant miljø- og klimasatsingene vi prioriterer, er tiltak mot avskoging i utviklingsland, kjøp av klimakvoter, styrket kollektivtrafikk, støtte til fornybar energi og energieffektivisering, samt sikring av naturmangfoldet.

Med Regjeringens budsjettforslag oppfyller vi langtidsplanen for Forsvaret.

Trygghet for den enkelte er viktig. Vi foreslår økte ressurser til politiet til IKT, økt bemanning og annen drift, samt til Politihøgskolen. Bevilgningene til Nødnett økes, og den landsdekkende utbyggingen av dette nettet fortsetter. Prosjektet for anskaffelse av nye redningshelikoptre styrkes, og det samme gjør vedlikeholdet av de redningshelikoptrene vi har i dag.

Den samlede økningen til politiet er om lag 700 millioner kroner. Av dette er 164 millioner kroner direkte knyttet til 22. juli.

President,

Angrepene 22. juli sjokkerte oss alle. 77 personer ble drept. Mange ble fysisk og psykisk skadd som følge av ugjerningene. Sårene tar lang tid å lege. Noen sår vil aldri gro. Vi skal klare å reparere de materielle skadene. Vårt viktigste bidrag i tillegg er at vi er medmennesker – og tar vare på hverandre.

President,

I forbindelse med angrepene 22. juli bevilges det betydelige beløp i år, og for 2012 foreslår vi 674 millioner kroner. Dette skal dekke utgiftene til politiets etterforskning av angrepene. Helikopterberedskapen i politiet bedres. Vi vil styrke påtalemyndighetene og bedre Politiets sikkerhetstjenestes muligheter til å oppdage og forfølge mulige terrorhandlinger. Vi vil øke kapasiteten til å behandle søknader om voldsoffererstatning. Kommunene får midler til psykososial oppfølging. I tillegg kommer betydelige utgifter til leie av nye lokaler til flere departementer, samt til rehabilitering av regjeringskvartalet.

22. juli-kommisjonen skal kartlegge hendelsesforløpet. De skal foreslå tiltak slik at Norge står best mulig rustet til å avverge og møte eventuelle framtidige angrep. Sentrale verdier i det norske samfunnet som åpenhet og demokrati skal ivaretas. Bevilgningsbehovet i denne sammenhengen vil Regjeringen komme tilbake til senere.

President,

En villet utgift er avhengig av en villet inntekt. Vårt skattesystem bringer inn mer enn 1 000 milliarder kroner til fellesskapet. Disse inntektene utgjør grunnlaget for vårt velferdssamfunn. Det er derfor viktig både å

vedlikeholde systemet og løpende vurdere behovet for justeringer og forbedringer.

I tillegg til å sikre inntekter til fellesskapet, sikter vår skatte- og avgiftspolitik mot å bidra til rettferdig fordeling og et bedre miljø. Det skal fremme verdiskaping og sysselsetting, samt bedre økonomiens virkemåte. Det foreslås netto skatte- og avgiftslettelser for næringslivet på om lag 1 milliarder kroner. Den kommunale eiendomsskatten gjøres mer fleksibel ved at næringseiendom kan unntas.

Skattereformen 2006 var nødvendig for å gjøre skattesystemet mer rettferdig og effektivt. Evalueringen av reformen viser at den var vellykket, at den har bidratt til mer omfordeling, og at skattesystemet i hovedsak fungerer godt.

Regjeringen viderefører løftet om å opprettholde samme skatte- og avgiftsnivå som i 2004. I 2012 legges det ikke opp til større systemendringer i skattesystemet. Regjeringen foreslår enkelte endringer som gir mer rettferdig fordeling, bidrar til forenkling og likebehandling, styrker miljøprofilen og tetter skattehull. Progresjonen i inntektsbeskatningen og formueskatten videreføres. Innslagspunktene i toppskatten, personfradraget og maksimale minstefradrag i lønn og pensjon økes i takt med forventet lønnsvekst. Bunnfradraget i formuesskatten økes til 750 000 kroner.

Regjeringen foreslår å øke den nedre grensen for minstefradraget i lønnsinntekter fra 36 til 38 prosent. Dette vil gi skattelette for de med lavest inntekter og vil kunne styrke arbeidstilbudet.

President,

Skattesystemet kan fortsatt forbedres. Regjeringen foreslår å fase ut særfradraget for store sykdomsutgifter over tre år. Dette var en ordning som kom på 1930-tallet. Den gang så Helse-Norge helt annerledes ut. Ordningen fungerer dårlig og henger i liten grad sammen med helsefaglige vurderinger og prioriteringer. I tillegg utelukker ordningen folk som har så lav inntekt at de ikke betaler skatt. Fordelingsvirkningene er derfor ikke gode. Reglene er dessuten uklare, både for skattyterne og ligningsmyndighetene. Skatteetaten bruker også uforholdsmessig store ressurser på ordningen.

Derfor vil vi, krone for krone, erstatte skattefradraget med direkte bevilgninger i budsjettet, som i hovedsak dekker de samme formålene. I 2012-budsjettet styrkes folketrygdens refusjonstakster til tannbehandling, Husbankens tilskuddsordning til tilpasning av bolig og folketrygdens bilstøtadsordning for gruppe 2-biler for barn og unge. I tillegg støtter vi Diabetesforbundets arbeid med motivasjonsgrupper og for å oppdage diabetes tidlig. I arbeidet med budsjettene for 2013 og 2014 vil vi spørre brukerorganisasjoner til råds om hvordan gjenværende midler bør brukes. Samtidig skal vi i samarbeid med brukerorganisasjoner sette i gang et arbeid for å klarlegge hvilke eksisterende støtteordninger som dekker formål som særfradragsordningen har gitt støtte til. Slik ønsker vi å få til en omlegging som er målrettet og rettferdig.

President,

Bilavgifter engasjerer, forarger og gleder. Bilavgiftene skal skaffe fellesskapet inntekter og samtidig bidra til at helse- og miljøskadene ved veitrafikken blir redusert. Regjeringen varslet i forrige budsjett en gjennomgang av bilavgiftene. Regjeringen ønsker å styrke miljøprofilen og å skape større forutsigbarhet om bilavgiftene. Bilavgiftene går totalt sett noe ned i 2012. Konkret foreslår vi å skjerpe miljøprofilen i engangsavgiften ved å legge større vekt på CO₂-utslipp og at det også tas hensyn til NO_x-utslipp. Samtidig foreslår vi å legge mindre vekt på motorens effekt. Engangsavgiften vil totalt sett ikke øke som følge av omleggingen. Det blir heller ingen økning av avgiftene på bensin og diesel ut over det som følger av prisstigningen.

Vi foreslår å redusere omregistreringsavgiften. Dette betyr at det blir billigere å kjøpe brukte kjøretøy. Dette er viktig for lastebilnæringen, ved at avgiften for lastebiler, varebiler og tilhengere reduseres med 20 prosent i gjennomsnitt. For andre kjøretøy reduseres avgiften med 5 prosent.

Merverdiavgiften på mat foreslås økt med én prosentenheter fra 14 til 15 prosent. Erfaring fra tidligere endringer tilsier at ikke hele avgiftsøkningen veltes over i prisene til forbrukerne. Økt matmoms må dessuten ses i sammenheng med at vi forslår å avvikle matproduksjonsavgiftene. Denne endringen innebærer betydelig reduserte kostnader for næringsmiddelindustrien. Samlet sett vil forslagene trolig få liten betydning for matprisene.

President,

Norge kan ikke skjerme seg for kriser og store svingninger i verdensøkonomien. Vi kan likevel forberede oss på å stå imot eller begrense virkningene av slike hendelser ved å bygge og vedlikeholde våre egne forsvarsverk. Vårt viktigste forsvarsverk mot kriser som kommer utenfra, er god styring av egen økonomi. God styring er også viktig for å forebygge kriser vi kan påføre oss selv. Utgifter skal ikke kun bæres i dag, men over tid. Vi skal bygge opp reserver i gode tider. Derfor er handlingsregelen viktig.

Sterke økonomiske nedturer har ofte startet med en ubalansert oppbygging av gjeld og sterkt økende formuespriser.

Norge har solide statsfinanser, men sterk vekst i opplåningen har gjort husholdningene mer sårbare. Høy inntektsvekst og flere år med et historisk sett lavt rentenivå har bidratt til sterk oppgang i boliggetterspørselen og boligprisene. Oppgangen i boligprisene er blitt fulgt av sterk vekst i husholdningenes gjeld. Gjelden er ikke jevnt fordelt. Den er særlig høy for husholdninger i etableringsfasen. Mange er derfor sårbare hvis boligprisene faller og renten øker.

Økende boligpriser gjør det vanskelig for de som skal kjøpe sin første bolig. Det gir også økte forskjeller mellom de som allerede eier bolig og de som skal inn i markedet. Veksten i boligprisene er sterkest i byer med stor tilflytting. Prisoppgangen skyldes flere forhold, og en løsning på problemet med høye kostnader til etablering vil derfor på samme måte være sammensatt. Prisene påvirkes av tilgangen på tomter, byggekostnader og av husholdningenes betalingsevne. Husholdningene har selv et ansvar for å ta inn over seg at renten vil øke fra dagens lave nivå. Bankene har et like stort ansvar for ikke å gi lån som innebærer stor risiko for låntaker.

Finanskrisen har vist oss at bankene må bli mer robuste. Det er en sterk gjensidig avhengighet mellom realøkonomien og det finansielle systemet. For å redusere risikoen for problemer i finanssektoren, legges det stor vekt på å fremme soliditet, likviditet og god atferd gjennom offentlig regulering og myndighetstilsyn.

Norske banker har kommet bedre ut av finanskrisen enn banker i mange andre land. Det skyldes flere forhold, ikke minst dyrekjøpt lærdom fra vår egen bankkrise for 20 år siden. Regjeringen vil bygge videre på de sterke

sidene ved norsk regulering og tilsyn og utbedre svake punkter. Norge vil fortsatt utnytte handlingsrommet i EU-direktivene. Vi legger vekt på å samarbeide med de andre nordiske landene om dette.

Solide banker er et konkurransefortrinn både for bankene selv og for samfunnet. Bankene har et betydelig eget ansvar. Både for å ha en solid egenkapital og ikke minst for å ha en ansvarlig utlånsvirksomhet. Deres eget førstelinjeforsvar er det viktigste krisevernet. Lærdommen og erfaringene fra bankkrisen tidlig på nittitallet må aldri gå i glemmeboka.

President,

Norge er i en helt spesiell økonomisk situasjon. Statsfinansene er sterkere enn i de fleste andre land. Befolkningen har gjennomgående høy materiell levestandard og god utdanning. Vi har gode fellesfinansierte sosiale ordninger. Dette er resultat av møysommelig innsats over lang tid, og er en styrke for produksjon og arbeid. Det må vi holde fast ved.

Vi står overfor store utfordringer i finanspolitikken som følge av en aldrende befolkning. Handlefriheten i budsjettet er allerede blitt mindre som følge av sterkere utgiftsvekst i folketrygden. Framover vil offentlige utgifter til pensjoner, omsorg og helse øke sterkt. Veksten i kapitalen i Statens pensjonsfond utland vil etter hvert avta. Det vil bli mindre rom for økt bruk av oljeinntekter enn i de ti årene handlingsregelen har virket. Å følge handlingsregelen er dermed ikke alene nok. Det beste forsvaret for generasjonskontrakten når levealderen stiger, er økt arbeidsinnsats. En høy arbeidsinnsats per innbygger gir store skattegrunnlag og høye offentlige inntekter. Når vi lever lenger, er det dessuten nærliggende at vi også jobber lenger. Arbeidsplassen er også en viktig sosial arena og et sted der vi får brukt våre evner. For mange er det å stå i arbeid viktig for helsen – de fleste av oss trives heldigvis godt i jobben vår.

Tiltak som legger til rette for arbeid framfor trygd, er viktig for den enkelte. Samtidig vil det bety mye for å gjøre offentlige finanser mer bærekraftige. For å motivere til arbeid er skatte- og pensjonssystemet viktig. Det må alltid lønne seg å arbeide. Pensjonsreformen bidrar til at det er blitt mer lønnsomt for den enkelte å stå lenger i arbeid. Den gir også bedre mulighet til å kombinere arbeid og pensjon. Tall så langt tyder på at om lag 60 prosent av 62-åringene som tok ut tidligpensjon fra 1. januar i år, fortsatt er i arbeid.

President,

Vår viktigste jobb er å skape et godt samfunn for alle. Et godt samfunn er et samfunn som tar vare på unge som gamle, friske som syke, i små og store lokalsamfunn.

Vi gjør mye i dette statsbudsjettet for å styrke våre felles velferdsordninger. Men vi må aldri glemme at hver enkelt av oss hele tiden har et ansvar for å utvikle vårt samfunn til det bedre og bedre hverdagen for menneskene rundt oss. De manges innsats i foreninger, lag og organisasjoner gir et stort bidrag til velferd og utvikling av kvaliteten i samfunnet vårt.

I sommer fikk fellesskap og samhold en ny betydning. Det fikk en viktigere betydning i en større sammenheng. En sammenheng som kommer til uttrykk gjennom våre handlinger og hvordan vi oppfører oss mot hverandre. De verdier vi skal bygge vårt mellommenneskelige samvær på, er vårt viktigste forsvarsverk mot det samfunnet vi ikke vil ha.

Et godt utbygd velferdssamfunn er grunnleggende for at hver enkelt av oss skal føle trygghet. Et samfunn der det sterke fellesskapet stiller opp for oss når vi har behov for en hjelpende hånd. Der egenansvar og fellesansvar må gå hånd i hånd. Et samfunn der ingen mennesker trenger å frykte for å bli svake. Ingen av oss er sterkere enn at vi fra tid til annen vil trenge denne felles tryggheten.

Vi har gjort viktige valg mellom fellesskap og skattelette. Vårt høye velferdsnivå kan ikke kombineres med det lave skattenivået mange andre land har. Vi har gjort et valg, og de løsninger vi har valgt har tjent oss vel. Min generasjon har opplevd en sammenhengende vekst og utbygging av velferden. Det betyr at vi har gjort og gjør mye riktig. Det må vi fortsette med.

Et enkelt års statsbudsjett er en liten del av dette store byggverket. Det skal vi bruke både til fornyelse og til vedlikehold. Slik også med budsjettet for 2012. Vi må minne hverandre om at mulighetene alltid er større og flere enn problemene og vanskelighetene.

Vi må glede oss over alt som er bra – og alt det vi får til. Vi er hverandres nødvendighet. Våre mellommenneskelige forhold og en god felles kultur skaper denne gjensidige avhengigheten. På dette grunnlaget skal vi forberede oss på – og bygge fremtiden.

Utgitt av:
Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

<http://www.regjeringen.no/fin>
<http://www.statsbudsjettet.no>

Trykk:
Departementenes servicesenter - 10/11 - 1044